

Economie en Ecosystemen

Het belang van ecosystemen en biodiversiteit voor een *biobased economy*

Visiedocument van het Platform Biodiversiteit en Bedrijfsleven
13 december 2011

Inleiding

VNO-NCW, MKB Nederland, LTO Nederland en IUCN Nederland hebben het Platform Biodiversiteit en Bedrijfsleven ingesteld¹ om in samenwerking te streven naar een duurzaam groeiende economie met behoud, goed beheer en herstel van ecosystemen en biodiversiteit. Partijen in het Platform onderkennen het belang van ecosystemen en biodiversiteit voor een gezonde natuur die als basis dient voor een leefbare wereld en een duurzaam gezonde economie. In de intentieverklaring van het Platform is afgesproken een gemeenschappelijke visie te formuleren op het belang van ecosystemen en biodiversiteit voor leefbaarheid en economie en op de aanpak die nodig is om degradatie tegen te gaan en bij te dragen aan het herstel ervan. Deze notitie bevat die gezamenlijke visie in hoofdlijnen en de aanpak die het Platform kiest om invulling te geven aan de intentie om bij te dragen aan het doel.

Doel en missie van het Platform:

Gezien het belang van zowel een gezonde natuur als een duurzaam gezonde economie en gezien het belang van vitale ecosystemen en biodiversiteit voor beide willen de leden van het Platform samen met relevante partners een constructieve dialoog, samenwerking en gezamenlijke activiteiten organiseren gericht op duurzame economische groei en op behoud, herstel en goed beheer van ecosystemen en daarin voorkomende biodiversiteit. Het Platform wil zodoende bijdragen aan een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte aanpak, in Nederland en mondiaal.

Deze notitie bevat de volgende hoofdstukken:

1. Samenhang tussen ecosystemen, biodiversiteit en de economie
2. Europees en Nederlands beleid voor ecosystemen en biodiversiteit
3. Rol van het bedrijfsleven en van maatschappelijke organisaties
4. Doel en aanpak van het Platform Biodiversiteit en Bedrijfsleven
5. Strategische koers, inhoudelijke prioriteiten

1. Samenhang tussen ecosystemen, biodiversiteit en de economie

Ecosystemen en biodiversiteit zijn de basis voor het menselijk bestaan op aarde

Biodiversiteit is de verscheidenheid van soorten die in onderlinge afhankelijkheid en in interactie met de omgeving samenleven in natuurlijke eenheden, ecosystemen genaamd. Ecosystemen spelen een cruciale rol voor klimaatregulatie, o.a. door absorptie van CO₂, voor mitigatie van en aanpassing aan klimaatverandering, voor het reguleren van de waterhuishouding, o.a. door retentie van water en waterzuivering, voor bescherming tegen bodemerosie, en zo vormen zij een buffer tegen natuurrampen. Ecosystemen en biodiversiteit zorgen voor een leefbaar klimaat, voor schoon water en voor een vruchtbare bodem, voor bestuiving en voor biologische, voor het milieu gunstige methoden van gewasbescherming. Kortom ecosystemen en biodiversiteit zijn nodig voor een leefbare planeet en voor de productie van voedsel en biotische² grondstoffen. Biotische grondstoffen gebruiken we van oudsher voor allerlei materialen en toepassingen: hout, papier, natuurlijke

¹ Zie bijlage voor samenstelling.

² 'Biotisch' slaat op de herkomst uit de levende natuur, uit biomassa; biotische grondstoffen zijn dus in principe hernieuwbaar zolang de natuurlijke condities daarvoor geschikt blijven.

vezels voor textiel, producten voor lichaamsverzorging, medicijnen en brandstoffen. Door de geleidelijke uitputting van fossiele grondstoffen en de gevolgen voor het klimaat van fossiele brandstoffen zullen we in de toekomst in toenemende mate zijn aangewezen op biotische grondstoffen. Dit wordt aangeduid als overgang naar een *'biobased economy'* of 'bio-economie'. Met de toenemende kennis van genetica en biochemie zijn steeds meer materialen en farmaceutische stoffen te maken uit biotische grondstoffen. Biodiversiteit, met de daarin besloten variëteit aan genetisch materiaal, wordt daarom ook beschouwd als de biologische kapitaalvoorraad van onze wereld, een schatkamer voor toekomstige toepassingen.

Een vitale natuur is behalve leverancier van voedsel en grondstoffen, ook van belang voor onze gezondheid en ons welzijn en als bron van inspiratie, ondermeer door recreatie en het genieten van natuur. Al deze voor het menselijk bestaan van fundamenteel belang zijnde functies van ecosystemen worden aangeduid als 'ecosysteemdiensten'.

Ecosystemen onder druk

Door de toenemende wereldbevolking, de toenemende consumptie per hoofd en geleidelijke uitputting van grondstoffen is er steeds meer productie van biomassa nodig om te voorzien in de behoefte aan voedsel en biotische grondstoffen, ook voor biobrandstoffen. Daardoor ook zijn er steeds grotere claims op de mondiaal beschikbare ruimte voor de productie ervan. In combinatie met voortgaande verstedelijking leidt dit tot afkalving van ruimte en verslechterde condities voor natuur en sterk toenemende druk op ecosystemen en biodiversiteit, waardoor ecosysteemdiensten worden aangetast. Het aantasten van bossen en andere ecosystemen verergert het probleem van klimaatverandering, direct door emissies van broeikasgassen als gevolg van oxidatie van biomassa bij conversie van bos en veengebied in landbouwareaal en indirect doordat met het verlies van areaal bos ook het absorptievermogen voor klimaatgassen vermindert.

Biodiversiteit neemt ook af door overexploitatie (uitputting bodems, overbevissing), door monoculturen in de landbouw, door vervuiling, door verstoring en ruimtelijke versnippering van ecosystemen en door relatief snelle klimaatverandering.

Hoewel ecosystemen dynamische systemen zijn, zijn ze ook kwetsbaar. Bij grote aantasting kunnen ecosysteemdiensten verloren gaan. Deze processen kunnen onomkeerbaar zijn met alle schadelijke gevolgen voor mens, planeet en economie. Met klimaatverandering, degradatie van ecosystemen en verlies aan biodiversiteit dreigt dus een neerwaartse spiraal in de mogelijkheden voor de productie van voedsel en hernieuwbare en nieuwe biotische grondstoffen waar we in toenemende mate van afhankelijk worden.

Degradatie van ecosystemen en biodiversiteit levert economische schade

In het geding is dus, afgezien van de belevingswaarde van natuur, de regulerende rol van de ecosystemen voor de leefbaarheid en het productievermogen van de planeet voor biotische grondstoffen. Studies³ tonen dat het huidige gebruik van energie, grondstoffen en materialen niet duurzaam is. Er zijn negatieve effecten op ecosystemen, biodiversiteit en klimaat, die leiden tot verminderde productiviteit van bodems en mariene systemen en op den duur tot schaarste aan zoet water, voedsel en biotische grondstoffen. Bovendien is er op langere termijn toenemend risico voor de voedselzekerheid als gevolg van grotere kwetsbaarheid van agrarische productie door vermindering genetische variëteit (monoculturen). Uit de *Millennium Ecosystem Assessment* komt ook naar voren dat het verlies aan biodiversiteit op mondiale schaal steeds sneller gaat.

In de studie 'The Economics of Ecosystems and Biodiversity 2010' (TEEB), uitgevoerd in opdracht van de G8, is gekeken naar effecten van biodiversiteitsverlies op economische groei en naar het rendement van voorzorgsbeleid voor ecosystemen en biodiversiteit. De studie bevestigt dat ecosystemen essentieel zijn voor de productiviteit van landbouw en visserij en dat degradatie van ecosystemen enorme economische schade oplevert. Deze schade wordt niet meegenomen in onze economische modellen, noch in prijzen van producten, maar slaat

³ UN Millennium Ecosystem Assessment (2005) en IUCN Red List of Threatened Species (jaarlijks).

neer bij bevolkingsgroepen, overheden en generaties na ons. Uit de studie komt naar voren dat de kosten van degradatie van ecosystemen op kunnen lopen tot jaarlijks 7% van het mondiale GDP in 2050. De onderzoekers concluderen dat de maatschappelijke baten van het beter beschermen van biodiversiteit in de meeste gevallen opwegen tegen de kosten die daarmee gemoeid zouden zijn. Voorzorgsmaatregelen zijn meestal efficiënter dan herstelmaatregelen achteraf en daardoor meestal maatschappelijk gezien rendabel. Het Planbureau voor de Leefomgeving adviseert⁴ als voorzorgsmaatregelen het beschermen van waardevolle natuur, verhoging van de productiviteit per ha met duurzame land- en bosbouwmethoden, het stoppen van overbeveiling, vermindering van vleesproductie en – consumptie en het tegengaan van ontbossing en van klimaatverandering. Het PBL benadrukt het belang van en de synergie bij een integrale en internationale aanpak voor klimaat, biodiversiteit, energie, voedsel, biotische grondstoffen en armoedebestrijding.

Ecosystemen en biodiversiteit, klimaat, voedselzekerheid en duurzame beschikbaarheid van biotische grondstoffen zijn dus sterk aan elkaar gerelateerde vraagstukken. De oorzaken en aard van de problemen zijn sterk verweven, de oplossingsrichtingen vertonen daardoor een sterke synergie. Bijvoorbeeld het beschermen van bossen levert tegelijk behoud van biodiversiteit, reductie van broeikasgasemissies, toename van schoon water (o.a. voor landbouw) en stabilisering van lokaal klimaat door wolkenvorming. Voor een effectieve aanpak van deze samenhangende vraagstukken is een mondiaal samenhangend beleid nodig, gebaseerd op een integrale visie op en kennis over de samenhang tussen ecosystemen, klimaat en economie. Tegelijk zijn concrete beleidsagenda's nodig, gefocust op deelgebieden, thematisch en geografisch. De ervaring leert dat het herstelpotentieel van gedegradeerde ecosystemen bij een gebiedsgerichte aanpak heel groot is.

Gedeelde visie op het vraagstuk en scope van het Platform

Het Platform Biodiversiteit en Bedrijfsleven focust op de relatie tussen ecosystemen, biodiversiteit en economie en op welke manier bedrijven actief kunnen bijdragen aan een duurzame balans. Daarbij onderkent het Platform de waarde van natuur voor de kwaliteit van de leefomgeving. De gezamenlijke – en in de samenleving steeds breder gedeelde - visie is dat voor toekomstige welvaart (daaronder ook begrepen de kwaliteit van het bestaan) de transitie naar een duurzame op ecosysteemdiensten gebaseerde economie geboden is en dat daarvoor goed beheer, bescherming en herstel van ecosystemen en biodiversiteit een voorwaarde is. Het Platform ziet een cruciale rol voor het bedrijfsleven. De sleutel ligt in het verduurzamen van productie en consumptie(-ketens), herstel van kringlopen en herstellen en beheren van voldoende ruimte voor ecosystemen en biodiversiteit. Aandachtsgebied voor het Platform zal naast Nederland ook het internationale speelveld zijn, gezien de ecologische 'voetafdruk' van Nederlandse en via Nederland in Europa geïmporteerde biotische grondstoffen, energie en producten.

2. Europees en Nederlands beleid voor biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen

Over biodiversiteit heeft de Europese Commissie in 2011 een mededeling gepubliceerd waarin de Commissie, in overeenstemming met het CBD⁵ Strategisch Plan 2011 – 2020, als doel stelt: stop het verlies van biodiversiteit in 2020 en herstel het waar mogelijk. De Commissie wenst uitvoering van Natura 2000 en versteviging van ecologische verbindingen (*green infrastructure*). De Commissie ziet ruimtelijke versnippering als één van de belangrijkste oorzaken van biodiversiteitsverlies. De Commissie wil dat er vanaf 2015 in Europa geen netto verlies van ecosystemen en ecosysteemdiensten meer zal zijn. De Commissie wil beleid voor biodiversiteit geïntegreerd zien worden in beleid voor landbouw, visserij en bosbeheer. Samen met de lidstaten wil de Commissie (markt)instrumenten

⁴ Rethinking Global Biodiversity Strategies, PBL 2010

⁵ UN Convention on Biodiversity

ontwikkelen die biodiversiteitverlies afremmen. De Commissie bepleit een actieve rol van de EU in internationale context en ziet *resource efficiency* als sleutel om de impact van consumptie op klimaat, ecosystemen en biodiversiteit terug te dringen.

De Nederlandse overheid heeft in 2008 een Beleidsprogramma Biodiversiteit gepresenteerd met als speerpunt het verduurzamen van handelsketens (hout, soja, palmolie, biomassa). Mede naar aanleiding van een door IUCN NL geïnitieerde oproep in 2006 van 80 CEO's om een ambitieus natuur- en milieubeleid te formuleren en de daaruit voortgekomen aanbevelingen van IUCN NL aan het kabinet is de Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen⁶ ingesteld. Opdracht aan de Taskforce is te adviseren over doelen en taakstellingen voor het biodiversiteitsbeleid en oplossingsrichtingen te benoemen voor de transitie naar duurzaam gebruik van grondstoffen en behoud van biodiversiteit.

Het advies van de Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen is gericht op bewustwording, goed landgebruik en gebiedsbescherming en vergroening van de economie. De aanbevelingen zijn: (samengevat):

1. Stop biodiversiteitverlies in 2020. Niet door alles overal te behouden, maar door ervoor te zorgen dat er per saldo geen verder verlies optreedt (*No Net Loss*).
2. Halvering van de ecologische voetafdruk van de Nederlandse burger per 2030. Wij gebruiken een aanzienlijk groter areaal vruchtbaar land dan voor de gemiddelde wereldburger beschikbaar is. Met een halvering van de voetafdruk komen we in de buurt van een *Fair Earth Share*.
3. Focus de internationale samenwerking op duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen, ook met het oog op de wereldvoedselvoorziening en het klimaatbeleid.
4. Bevorder efficiënt landgebruik voor voedsel én natuur. Door de landbouw te optimaliseren op de daarvoor meest geschikte locaties. En door de natuur beter te beschermen en ruimte te geven in samenhangende ecologische netwerken.
5. Geef biodiversiteit en de diensten die ecosystemen de maatschappij leveren (economische) waarde en laat die waarde meewegen in beleid, in investeringsbeslissingen en bedrijfsstrategieën.
6. Werk toe naar een duurzame *BiobasedEconomy*. Eén die niet langer zwaar leunt op fossiele energie en grondstoffen, maar op duurzame energiebronnen en hernieuwbare grondstoffen.
7. Zorg voor bewustwording van politici, burgers, bedrijven en de generaties van de toekomst en creëer draagvlak voor de gewenste transitie naar een groene economie. Middelen: een netwerkcampagne, onderwijs en ruimte geven aan lokale biodiversiteitsplannen.

Het kabinet heeft ook een adviesgroep ingesteld over duurzaamheidscriteria voor biograndstoffen (Commissie Duurzaamheidsvraagstukken Biomassa o.l.v. Dorette Corbey).

Deze commissie voorziet een bio-economie waarin:

- Personenvervoer grotendeels elektrisch is;
- Biomassa een belangrijke grondstof is voor de chemie en voor energie;
- Opbrengsten van land en plant optimaal benut worden met behoud bodemkwaliteit;
- Decentrale energieopwekking;

⁶ Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen; samenstelling: Hans Alders voorzitter, vanuit bedrijfsleven Jan Ernst de Groot (ex KLM), Wout Dekker (Nutreco), Jan Zuidam (ex DSM), Albert Jan Maat (LTO Nederland), vanuit maatschappelijke organisaties Roger van Boxtel (IUCN NL), Daniëlle Hirsch (Both Ends), Manuela Monteiro (HIVOS), Nico Roozen (Solidaridad), Teo Wams (Natuurmonumenten), vanuit de wetenschap Rudy Rabbinge (WUR) en Rik Leemans (WUR), vanuit de overheden Marijke Vos (Amsterdam), Onno Hoes (Maastricht) en Henk de Jong (EL&I, waarnemer).

- Mondiaal bescherming van ecosystemen/natuurgebieden (bossen en graslanden).

Duurzaamheidcriteria biograndstoffen

De Commissie Corbey adviseert om voorrang te geven aan kennisopbouw en pas als onzekerheden zijn weggenomen en certificering op orde is in te zetten op kwantiteit. Gelet moet worden op indirecte effecten op landgebruik; dit moet onderdeel zijn van de certificering. Bij stimulering van benutting van biomassa moeten dezelfde criteria gelden voor de diverse toepassingen opdat overal dezelfde waarborgen gelden t.a.v. duurzaamheid en er eerlijke concurrentie is tussen verschillende toepassingen en sectoren van de economie. De commissie adviseert innovatie en ontwikkelingssamenwerking in te zetten voor een duurzame bio-economie.

Recent heeft het kabinet ook een Grondstoffennotitie opgesteld die aansluit bij het voorstel van de Europese Commissie voor *resource efficiency* in Europa. Het kabinet onderkent de cruciale rol van bedrijfsleven en markten maar onderkent ook de noodzaak van doelmatige internationale handelspolitiek, Europese samenwerking en het zetten van de juiste bakens in termen van regels en prijsprikkels. Het kabinet ziet kansen voor Nederland als koploper bij de transitie naar een duurzame *biobased* economie, gebaseerd op verduurzaming van ketens, biomassa en recycling. De aanpak in het kader van het Initiatief Duurzame Handel wordt gezien als voorbeeldig mechanisme voor verduurzaming van productie.

Kijkend naar de adviezen en het geformuleerde beleid valt op dat het concept van internalisering van externe kosten (internationaal aangeduid als *PES, payment for ecosystem services*) nog niet is uitgewerkt en verankerd in het beleid. Het Platform vindt dat voor dit concept praktisch hanteerbare uitwerkingen moeten worden ontwikkeld. Er zijn op de schaal van individuele bedrijven en locaties al goede voorbeelden. Effectief is dit concept echter pas echt bij toepassing op mondiale schaal. Opschaling van dit concept tot internationaal effectief beleid is echter een forse uitdaging. In economische termen gaat daarbij om verevening van lusten en lasten van collectieve goederen die van algemeen mondiaal belang zijn (*global public goods*); daarvoor zijn internationaal afspraken nodig. Het herstellen, beschermen en beheren van natuur als mondiaal collectief belang staat vaak op gespannen voet met belangen van lokale bevolking die daardoor beperkingen ervaart bij de exploitatie van eigen land en kustwateren. Internationaal is de uitdaging dat een mechanisme wordt gecreëerd om transacties tot stand te brengen tussen al degenen (consumenten, landen) die profijt hebben van duurzame ecosystemen en de maatregelen die daarvoor nodig zijn, bijvoorbeeld bescherming van oerwoud en biodiversiteit, en degenen die de kosten moeten maken (of inkomsten mislopen) om die baten te genereren. Voorbeelden van mechanismen om dit soort transacties mogelijk te maken zijn betalingen voor 'REDD' (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) en het initiatief *Green Development Mechanism* in het kader van de internationale Conventie inzake Biologische Diversiteit (CBD) van de VN waarmee wordt beoogd om ook een marktmechanisme voor bescherming van ecosystemen en biodiversiteit te creëren. Het idee is dat er een markt voor verhandelbare rechten op natuurlijke bronnen ontstaat waardoor overexploitatie wordt vermeden, analoog aan het emissiehandelssysteem voor CO₂.

De leden van het Platform onderkennen het belang van Natura 2000 en de Ecologische Hoofdstructuur voor het behoud en herstel van biodiversiteit en ecosystemen in Europa en Nederland en erkennen de noodzaak van heldere en consistente regelgeving met een coherente en lange termijn visie voor bescherming van natuur en milieu. Daarbij moet oog bestaan voor de natuurlijke en ecologische dynamiek en gezocht worden naar effectiviteit en efficiency bij het realiseren van Natura 2000-doelstellingen. Een dialoog moet mogelijk zijn over kansrijke benaderingen waarbij het eerder en zelfs ruimer verbeteren van de natuurlijke habitat mogelijk hand in hand gaat met het verminderen van nadelige gevolgen voor het bedrijfsleven. Met het oog hierop is er behoefte aan een rationele analyse om per schaalniveau te komen tot de meest doelmatige maatregelen. Dit is effectiever dan een te geforceerde conserveringsbenadering per locatie. Daarbij is ook het behoud van een

voldoende gelijk speelveld met eerlijke concurrentieverhoudingen voor het betreffende bedrijfsleven een belangrijk element.

3. Rol van het bedrijfsleven en van maatschappelijke organisaties

Het bedrijfsleven is hoofdrolspeler in de productieketens en drukt vaak lokaal een stempel op de omgeving. Medewerking van bedrijfsleven is daarom noodzakelijk om doelen te realiseren. Het bedrijfsleven streeft naar een constructieve dialoog met maatschappelijke organisaties en overheid, gebaseerd op respect over en weer, uitgaande van onderkenning van het mondiale vraagstuk, gericht op doelmatige oplossingen en met inbreng van kennis en kunde van het bedrijfsleven. Bedrijven en maatschappelijke organisaties zoeken steeds vaker de dialoog om ecosysteemgerelateerde thema's te bespreken en oplossingen te zoeken. Er is daarbij behoefte aan overzicht over de internationale vraagstukken en de daarbij horende integrale beleidsagenda en aan duidelijke vertaling naar sectorspecifieke en/of regionale aanpak en oplossingen. Er zijn veelbelovende initiatieven die hierin beginnen te voorzien. Te wijzen valt op de initiatieven met ronde tafels per productgroep in het kader van het Initiatief Duurzame Handel. Internationaal is er de WBCSD en het BBOP⁷. Het TEEB-rapport adviseert aan het bedrijfsleven om te beginnen met het in kaart brengen van effecten van bedrijfs(tak)activiteiten op ecosystemen en het vaststellen van afhankelijkheden van productieprocessen van ecosystemendiensten; vervolgens mogelijkheden benutten voor vermindering van risico's en kosten door aanpassing van processen en/of het treffen van compenserende maatregelen. Het verduurzamen van de hele productieketen kan vervolgens, idealiter rendabel, vermarkt worden aan bewuste consumenten met behulp van certificering. De betrokken bedrijfstakken en de accountancy zouden met hulp van kennisinstellingen meet- en rekenmethoden moeten ontwikkelen voor het bepalen van effecten en criteria en standaarden moeten bepalen voor certificering.

In Nederland verdient de agrarische sector speciale aandacht. Met een mondiale topositie in productiviteit in een dichtbevolkt land kan zij een voorbeeldfunctie gaan innemen als het lukt om de hele productieketen te verduurzamen. De sector kan effectieve combinaties creëren van hoge productiviteit en minimale 'voetafdruk' als gevolg van invoer van grondstoffen, met behoud van natuur en agro-biodiversiteit, dat is behoud van diversiteit van cultuurgewassen. De agrarische natuurverenigingen kunnen een stimulerende rol spelen voor agrarisch natuurbeheer.

Cruciaal voor medewerking van veel bedrijven is dat concurrentievoorwaarden als eerlijk worden ervaren (*level playing field*), dat er in brede kring begrip is voor doelstellingen en draagvlak voor maatregelen. Er moet ook overtuiging zijn dat gevraagde inspanningen in redelijke verhouding staan tot de daarmee te bereiken doelen. Als aan die condities is voldaan is het bedrijfsleven gemotiveerd om samen te werken met maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden en om haar kennis en kunde te mobiliseren voor innovatieve oplossingen. Verduurzaming wordt dan onderdeel van de innovatie van Nederland als kenniseconomie en een exportproduct. Daarbij valt voort te borduren op de initiatieven die er al zijn voor duurzame handel, om de ecologische voetafdruk te meten, te monetariseren en te monitoren, op ervaring met en kennis over certificering. Het bedrijfsleven is ook in staat om systemen voor compensatie van effecten uit te werken en te implementeren. Een voorbeeld is het concept 'no net loss', waarmee wordt bedoeld op een aanpak waarbij bedrijven proberen de impact van hun activiteiten op ecosystemen in kaart te brengen en streven naar het vermijden, mitigeren en/of zo nodig compenseren daarvan.

Het verduurzamen van productieketens kan ook economische kansen bieden aan sectoren

⁷ World Business Council for Sustainable Development, respectievelijk *Business Biodiversity Offset Program*

en bedrijven die een voorsprong nemen in het toepassen van innovaties en de kennis daarvoor kunnen vermarkten. De topsectoren water, agrofood en (bio)chemie in Nederland hebben een dergelijke toonaangevende positie en potentie. Samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstituten en overheid kan de katalysator zijn voor het succesvol verder ontwikkelen en vermarkten van de potenties.

Koplopers in het bedrijfsleven slagen er vaak al in om onder bestaande marktcondities het voorbeeld te geven dat verduurzaming van productie- en handelsketens mogelijk is. Als dat kan is uitbreiding van die aanpak vooral een kwestie van kennis en *best practices* verspreiden. Maar als verminderen van de ecologische voetafdruk significante kosten met zich brengt en welwillende bedrijven dat in de markt niet kunnen goedmaken kan het nodig zijn dat overheden via regelgeving en met economisch instrumentarium helpen om daarvoor condities te creëren.

Maatschappelijke organisaties, zoals natuur- en milieuorganisaties en ontwikkelingsorganisaties (niet-gouvernementele organisaties, vaak NGO's genoemd), spelen een cruciale rol om in de samenleving aandacht te vragen voor behoud van biodiversiteit en ecosystemen in de wereld. Het waren deze organisaties die als eersten de achteruitgang van ecosystemen en biodiversiteit aan de orde stelden, en deze organisaties blijven dat doen zolang daarvoor aanleiding is. Deze organisaties zijn actief met publieke campagnes en met lobby naar overheid en bedrijfsleven en vervullen een onmiskenbare rol bij het vergroten van aandacht voor het onderwerp, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal. Daarmee wekken zij bij consumenten belangstelling voor bewuste keuzes, bij bedrijven aandacht voor de impact van productieprocessen en de mogelijkheid zich daarin gunstig te onderscheiden door vermindering van hun 'voetafdruk', en bij electoraat draagvlak voor beleid dat nodig is. Ook hebben deze organisaties veel ervaring met en kennis van beheer (bijv. Natuurmonumenten), herstel (bijv. Wetlands International) en behoud in de lokale situatie (bijv. Vogelbescherming). Ook komen deze organisaties vaak met concrete voorstellen en oplossingen om de achteruitgang van de biodiversiteit te keren en te zorgen voor verbetering van de biodiversiteit. Dat doen ze zowel hier in Nederland als elders in de wereld. Hun aanpak betreft zowel lokale situaties als ketens.

NGO's kennen een grote mate van diversiteit in werkvelden, opinies, rollen, methoden en strategieën. Op basis van voortschrijdend inzicht zijn deze voortdurend in discussie. Naast het betrekken en mobiliseren van mensen en het actief inzetten op overheidsbeleid zoeken NGO's steeds vaker naar samenwerking met het bedrijfsleven om hun doelen te bereiken. Deze maatschappelijke organisaties willen graag in dialoog en via samenwerking de doelen waar zij voor staan realiseren. Tegelijkertijd realiseren zij zich dat dat niet altijd gemakkelijk is, want vaak zal het aankomen op een afweging van het algemene belang van het ecosysteem en biodiversiteit tegen het algemene belang van economie. Soms ook komt het aan op afweging van het algemeen belang van natuur tegen particuliere belangen van een bedrijf of een sector.

Partijen in het Platform erkennen het nut en de legitimiteit van maatschappelijke organisaties als verdediger van specifieke maatschappelijke belangen. Zij zien als gezamenlijke uitdaging om te komen tot beleid en beslissingen op basis van feiten en gedeelde inzichten en voor alle partijen acceptabele afwegingen van alle belangen. Zij hebben er vertrouwen in dat de samenwerking in het Platform zal bijdragen tot een constructief klimaat waarin consensus kan groeien over hoofdlijnen van beleid en dat ertoe zal bijdragen dat wederzijds acceptabele oplossingen zullen worden gevonden voor de complexe praktijksituaties waarin belangen (dreigen of lijken te) botsen.

4. Aanpak en instrumentatie Platform

Het platform wil op basis van de gezamenlijke visie op het vraagstuk komen tot consensus over oplossingsrichtingen, een gezamenlijke strategie en prioriteiten. Het Platform wil oplossingsgericht zijn en een daadwerkelijke bijdrage leveren aan het doel: economische groei met behoud en herstel van ecosystemen en biodiversiteit, in en buiten Nederland. Het is de overtuiging van de leden van het platform dat het bedrijfsleven een zeer belangrijke rol kan, wil en moet spelen bij het behoud van ecosystemen en biodiversiteit. Het Platform realiseert zich ten volle het mondiale karakter van de problematiek en het daaraan inherente governance-probleem, maar meent dat afwachten geen optie is. De private sector (bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties) kan initiatieven nemen en doet dat ook al, zoals actoren in het Initiatief Duurzame Handel, de WBCSD en partnerschappen met IUCN en het Wereld Natuurfonds laten zien.

Het Platform is primair een organisator en facilitator van dialoog en discussie; het agendeert onderwerpen, daarin gevoed door de achterbannen van de leden. Het platform wil barrières slechten, vertrouwen tussen partners versterken. Het Platform wil partijen bij elkaar brengen (uit bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties, kennisinstellingen en zo nodig overheid) om ervaringen te delen en specifieke thema's te bespreken, bijvoorbeeld structurele problemen in de praktijk van het natuurbeleid, daarbij te kijken naar oorzaken en te focussen op werkbare en doelmatige oplossingen. Ook wil het Platform initiatieven, innovaties en samenwerking stimuleren om kansen te benutten en ontwikkelingen te versnellen, *best practices* verspreiden, enzovoorts. Voorbeelden zijn het Initiatief Duurzame Handel, het Programma Biobased Economy en het Global Reporting Initiative, gericht op monitoring en benutting van indicatoren en benchmarks op bedrijfsniveau.

Het platform wil ook gesprekspartner voor de Nederlandse overheid zijn voor de nationale aanpak en voor de rol van Nederland in de Europese Unie en ander internationaal verband. Dus gesprekspartner over de gewenste beleidskoers, maar ook, op basis van ervaringen in de Nederlandse praktijk, over het corrigeren van conflicterende of ondoelmatige elementen in regelgeving en/of in de praktijk van de uitvoering.

Het Platform is bereid om in samenwerking met haar leden (achterban) een vervolg te geven aan het advies van de Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen aan het kabinet (december 2011). Het platform zal zelf geen projecten uitvoeren, maar wil wel participeren in een publiekprivate samenwerking voor uitvoering van adviezen, bijvoorbeeld over communicatie om draagvlak voor goed beleid te bevorderen.

Het platform ziet voor zichzelf dus de volgende functies:

- Agenderen van het onderwerp ecosystemen en biodiversiteit, bevorderen van kennis en het organiseren en stimuleren van discussies;
- Bijdragen aan onderling vertrouwen, begrip en afstemming;
- Bevorderen van goede aanpak, innovatieve oplossingen en synergie tussen initiatieven;
- Informeren van achterbannen, kennisdeling;
- Het meewerken aan het ontwikkelen van een kennis- en innovatieagenda;
- Gesprekspartner zijn voor de overheid;
- Publiciteit, zowel in eigen kring als in publieksmedia;

Doelgroepen en werkwijze van het platform

Primair zijn de doelgroepen van het platform de bedrijven en organisaties in Nederland die met hun inspanning kunnen bijdragen aan behoud van ecosystemen en biodiversiteit. Als klankbordgroepen functioneren de georganiseerde achterbannen van de deelnemende organisaties. Het platform zal zich verstaan met zowel individuele bedrijven als brancheorganisaties, en met relevante maatschappelijke organisaties.

Samenvatting visie, ambitie en aanpak van het Platform

Transitie naar een duurzame economie is geboden; dat is een economie gebaseerd op hernieuwbare hulpbronnen die met 'groene groei' tegemoet komt aan de behoeften van een groeiende wereldbevolking. Voorwaarden voor een blijvend goede leefomgeving en duurzaam voldoende productie van biograndstoffen zijn vitale ecosystemen en biodiversiteit. De sleutel ligt in het verduurzamen van productie en consumptie(-ketens), met behoud van voldoende ruimte en goede condities voor ecosystemen en biodiversiteit. Aandachtsgebied voor het Platform is zowel Nederland als het internationale speelveld. De ambitie van het Platform daarbij is dat het streven naar 'no net loss' door ondernemingen meegenomen zal worden bij het organiseren en inrichten van hun bedrijfsprocessen.

5. Strategische koers en prioriteiten

We realiseren ons dat bijdragen aan behoud van ecosystemen en biodiversiteit werk van lange adem is en voortdurende aandacht vraagt. Daarbij is het voor de motivatie van betrokkenen en voor de effectiviteit nodig om prioriteiten te kiezen in de aanpak.

Het platform wil zowel nationale als internationale problematiek agenderen, en daarbij de relatie tussen de twee in het oog houden. Mondiaal gezien liggen de grootste uitdagingen in en verdient prioriteit het behoud van tropische bossen, veengebieden, graslanden, wetlands, mangroven en koraalriffen en in andere voedselrijke kustgebieden die vaak dienen als kraam- en broedkamer voor vis. Nodig is het verkrijgen van dieper inzicht in waar verder de grootste risico's en acute bedreigingen liggen, en welke maatregelen het meest doelmatig soelaas bieden, met behoud van voldoende niveau van productie van voedsel en biograndstoffen. Methoden moeten worden verbeterd en kennis verspreid om agrarische productie en bosbouw te combineren met behoud van ecosysteemdiensten. Van belang daarbij is inzicht in welke type biodiversiteit het meest urgent bescherming verdient. Het gaat daarbij niet noodzakelijk met voorrang om behoud van bedreigde soorten die veel publieke aandacht trekken en daardoor veel symboolwaarde hebben, maar belangrijker zijn waarschijnlijk de ecosystemen als zodanig met de talloze soorten flora en fauna en micro-organismen die van belang zijn voor de robuustheid ervan. Kortom een gebiedsbenadering lijkt effectiever en kansrijker dan het inzoomen op specifieke soorten. Aandacht voor de sociale cohesie in relatie tot agrarische productiesystemen dient hierin te worden meegenomen.

Voor inzicht en het handelingsperspectief van bedrijven verdient prioriteit het ontwikkelen van goede indicatoren voor de kwaliteit van ecosystemen, goede methoden voor het meten en monitoren van ontwikkelingen en effecten en het ontwikkelen van benchmarks. De WBCSD is bezig met het ontwikkelen van methoden voor meten en waarderen van ecosysteemdiensten. De praktijk is echter weerbarstig; veel dingen zijn makkelijker gezegd dan gedaan. Innovatieve technieken zoals *remote sensing* kunnen de doelmatigheid en betrouwbaarheid van waarnemen en monitoring echter flink verhogen.

De concepten en mechanismen zoals in gang gezet in het kader van het Initiatief Duurzame Handel lijken een veelbelovende route. Het Platform wil zich inzetten om die route te verbeteren en meer partijen met meer producten te helpen die weg te vinden. Daarbij te identificeren waar ondersteuning van de overheid nodig is om die weg beter begaanbaar te maken voor meer partijen. Overheden kunnen helpen om de kwaliteit van certificering te waarborgen en de waarde van certificaten in de markt te vergroten door gerichte voorlichting aan consumenten; een ander middel is duurzaam inkopen en waar nodig het ontmoedigen van producten die niet voldoen aan redelijke eisen van duurzaamheid.

Nederland en de Europese Unie kunnen de transitie naar duurzame voorziening van biograndstoffen ook helpen door handelspolitiek en internationale economische

samenwerking in te zetten om productieketens te verduurzamen en waar nodig internationaal steun te (doen) verlenen aan het duurzaam beheer van gebieden met belangrijke ecosystemen.

Ook in Europa en binnen Nederland is behoud van ecosystemen en biodiversiteit van belang voor een blijvend hoog niveau van agrarische productie en visserij en voor het behoud van natuurwaarden. Daarbij geldt dat de geloofwaardigheid van ons pleidooi voor het treffen van maatregelen elders in de wereld erom vraagt dat we een zichtbare eigen inspanning laten zien om ook het eigen huis op orde te houden. Nationaal is met prioriteit aandacht nodig voor de praktijk van het natuurbeleid en de conflicten die dat oplevert met economische activiteiten, vaak landbouw, soms recreatie of industriële activiteiten. Het gaat erom in een goede afweging natuurbehoud te realiseren zonder onevenredige hoge en/of vermijdbare kosten te veroorzaken voor economische activiteiten en om economische activiteiten te realiseren zonder onevenredig hoge en/of vermijdbare kosten te veroorzaken voor de maatschappij in de vorm van verlies van ecosysteemdiensten. Het delen van ervaringen, bevorderen van *best practices* en zo nodig adviseren over bijstellen van spelregels is de weg die het platform hierbij kiest.

Voor de aanpak wil het platform werken met een voortschrijdende agenda en een jaarplanning. Er zijn vooralsnog 5 onderwerpen gekozen om aandacht en energie de komende tijd op te richten:

1. Natuurbescherming en de ecologische hoofdstructuur in Nederland en de oplossing van conflicten met economie;
2. Verduurzaming van ketens, gericht op 'no net loss' en uiteindelijk het leveren van een positieve bijdrage;
3. Meten, monitoring, benchmarking en certificering;
4. Vermarkten van duurzaamheid, ecosysteemdiensten en biodiversiteit, met respect voor de intrinsieke (niet kwantificeerbare) waarde van biodiversiteit;
5. Biomassa; criteria voor duurzaamheid, effecten op landgebruik, en optimaal gebruik.

Voor deze onderwerpen wil het platform, gebruikmakend van de adviezen van de Taskforce Biodiversiteit en natuurlijke Hulpbronnen, komen tot suggesties voor (verbeterde) aanpak, voor achterbannen en overheid. Per onderwerp worden partijen bij elkaar gebracht, bijvoorbeeld in masterclasses, worden conclusies besproken en wordt zo mogelijk, op basis van consensus tussen partners, advies uitgebracht. Ook wil het Platform initiatieven bevorderen met de toepassing van het beginsel 'no net loss'.

Voorzitter

De heer R. Willems

p/a VNCI
Mw. A. Braakman
Postbus 443
2260 AK LEIDSCHENDAM
info@reinwillems.nl

Secretarissen

De heer Drs. A.P. Mesker

VNO-NCW – MKB-Nederland
Postbus 93002
2509 AA DEN HAAG
Tel.: 070 349 03 33
E-mail: mesker@vno-ncw.nl

Mw. M.E.W. Schelhaas

IUCN National Committee of the Netherlands
Plantage Middenlaan 2k
1018 DD Amsterdam,
Tel.: 020 6261732
E-mail: marielies.schelhaas@iucn.nl

Leden

De heer ir. S.P. Akkerman

Stichting Natuur en Milieu
Postbus 1578
3500 BN UTRECHT
Tel.: 030 234 82 38
E-mail: s.akkerman@natuurenmilieu.nl

De heer S. de Bie

Shell International BV
Postbus 162
2501 AN DEN HAAG
Tel.: 070 377 55 28
E-mail: steven.debie@shell.com

De heer W. Ferwerda

IUCN National Committee of the Netherlands
Plantage Middenlaan 2k
1018 DD AMSTERDAM
Tel: 020 626 17 32
E-mail: willem.ferwerda@iucn.nl

Mevrouw J. Geerts

DSM

Postbus 1 (600-0245)

2600 MA DELFT

Tel.: 015 279 39 47 / 045 578 21 27

E-mail: Joan.Geerts@dsm.com

De heer F.J. de Groot

VNO-NCW – MKB-Nederland

Postbus 93002

2509 AA DEN HAAG

Tel.: 070 349 03 26

E-mail: groot@vno-ncw.nl

De heer G.C. van 't Klooster

LTO Noord

Postbus 186

9200 AD DRACHTEN

Tel.: 0512 30 51 10

E-mail: gytklooster@ltonoord.nl

De heer P. Nuvelstijn

Vereniging Natuurmonumenten

Postbus 9955

1243 ZS 's-GRAVELAND

Tel.: 035 655 99 33

E-mail: p.nuvelstijn@natuurmonumenten.nl

Ing. J.J. Petraeus msc

Friesland Campina Corporate Centre

Postbus 1551

3800 BN AMERSFOORT

Tel.: 033 713 22 68

E-mail: jaap.petraeus@frieslandcampina.com

De heer T. van der Put

Initiatief Duurzame Handel

Postbus 19219

3501 DE UTRECHT

Tel.: 030 230 56 82

E-mail: vanderput@duurzamehandel.com

De heer W. Hagemeijer

Wetlands International

PO Box 471

6700 AL WAGENINGEN

Tel.: 0318 660910

E-mail: Ward.Hagemeijer@wetlands.org